

Аннотація. Раскрыта сущность понятия «маркетинговое планирование». Систематизировано матричные методы и определены этапы внедрения матричного подхода на всех этапах планирования.

Ключевые слова. Маркетинговое планирование, матричные методы, стратегический уровень, маркетинг, матрица.

Summary. The essence of the concept "marketing planning" is defined. Matrix methods systematized and the stages of the introduction of the matrix approach at all stages of planning are defined.

Keywords. Marketing planning, matrix methods, strategic level marketing, matrix.

УДК 338.435

Кальченко С.В.

к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В СЕЛЯНСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВАХ

Анотація. У статті проаналізовані особливості виробництва сільськогосподарської продукції в селянських домашніх господарствах. Запропонована класифікація селянських домашніх господарств, виходячи з їх цілей і специфіки використання ресурсного потенціалу.

Ключові слова: селянське домашнє господарство, ресурсний потенціал, інформаційне суспільство, інституційне середовище

Постановка проблеми. Сучасний етап системних трансформацій аграрного сектору економіки України визначив особливу роль дрібнотоварного підприємництва як складової сільськогосподарського виробництва, а також важливого структурного елементу процесу розбудови сільських територій. Враховуючи проблеми, що постають нині перед крупним аграрним бізнесом, стримуючи багатовекторність розвитку, соціально-економічний ефект від господарської діяльності індивідуальних та сімейних виробництв має неабияке значення.

Приймаючи до уваги чисельність даного сегменту аграрного підприємництва та порівняну легкість здійснення виробничої діяльності, слід відзначити великий нереалізований потенціал, використання якого може не тільки рівень продовольчої безпеки, але зупинити деструктивні процеси на селі. Однак необхідною умовою реалізації зазначених заходів є запровадження в

дрібнотоварному секторі нових форм та методів організації виробничої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку аграрного підприємництва в сучасних умовах досліджувалися в працях В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука. Соціально-економічна сутність селянських домогосподарств проаналізована О.В. Чаяновим та Т.Шанінім

Формулювання цілей статті. Однак, на нашу думку, лишаються недостатньо вивченими перспективи розвитку дрібнотоварного сектору в сучасних економічних умовах. В цьому зв'язку метою статті є вивчення особливостей функціонування селянських домогосподарств та аналіз засобів підвищення соціально-економічної ефективності їхньої підприємницької діяльності, виходячи із специфіки господарювання.

Слід зазначити, що селянські домогосподарства не є однорідною масою підприємницьких одиниць, кожна з яких розвивається за однаковим сценарієм, використовуючи однакові засоби виробництва та технологічно-господарські схеми. В процесі аналізу нами було виділено наступні групи сільгоспвиробників, що відносяться до загальної спільноти селянських домогосподарства (Таблиця 1)

Зокрема домогосподарства, що входять до першої групи, функціонують виключно за принципами товарного виробництва та намагаються за рахунок свого відносно невеликого розміру уникнути уваги з боку відповідних державних органів. Вони являють собою де факто фермерські господарства або індивідуальні підприємства, де активно використовується наймана праця.

Тому напрями господарської діяльності аграріїв здебільшого співпадають із сферами, в яких зайняті фермери та окремі приватники (виробництво зернових, м'ясне птахівництво тощо) і переважна більшість виробленої продукції потребує подальшої переробки або використовується як матеріальна складова інших виробництв (Таблиця 2).

Класифікація селянських домогосподарств

Групи	Призначення продукції	Використання техніки	Використання найманої робочої сили	Примітка
1	Реалізація	Активно використовується механізована праця, високопродуктивна сучасна техніка	Застосовується під час нестачі власної робочої сили на протязі сезонного періоду	В перспективі можливою є трансформація у фермерські господарства
2	Самозабезпечення і реалізація	Використовується засоби малої механізації та дешеві технологічні засоби	Застосовується на фізично виснажливих працях	Здатні застосовувати нові способи господарювання, постійно активно оновлювати породно-сортовий склад
3	Самозабезпечення та реалізація надлишків	Використовується виключно ручна праця та примітивні технологічні прийоми	Відсутня	Крайня консервативність щодо організації виробничо-господарської діяльності разом із низькою продуктивністю

Джерело: власні узагальнення автора

Структура посівних площ у сільських домогосподарствах у 2012 році, %

	Усі домогосподарства	У т.ч. домогосподарства з площею землі		
		0,5 га і менше	0,51-1,00 га	1,01 га і більше
Посівна площа всього	100	100	100	100
у тому числі				
- зернові та зернобобові	45,4	18,7	31,7	52,2
з них	100	100	100	100
пшениця	32,1	11,2	26,2	33,9
ячмінь	36,8	7	18,6	40,7
жито	1,1	1	1,9	1
кукурудза	23,7	70,9	44	18,5
- технічні культури	18,0	0,5	1	24,2
з них	100	100	100	100
цукровий буряк	1,6	5	13,8	1,5
соняшник	87,2	91,5	78,3	87,3
- картопля	15,2	46,5	29,8	7,4
- овоче-баштанні культури	4,5	16,6	6,9	2,3
- кормові культури	16,9	17,7	30,6	13,9

Джерело: Державна служба статистики України

За сприятливих умов такі господарства здатні трансформуватися у юридичні особи, набуваючи статусу індивідуальних сільськогосподарських підприємств або фермерських господарств, і можуть інтегруватися у систему обслуговуючої кооперації за умов її існування. Однак брак фінансових та матеріальних ресурсів, недостатнє інформаційне забезпечення не дозволяє таким підприємницьким одиницям функціонувати у багатогалузевому напрямку, а також стримує використання нових техніко-технологічних та господарських схем.

Селянські домогосподарства, які формують другу групу, організують виробничий процес таким чином, що менша частина продукції створюється з метою забезпечення родини якісними харчами, а переважна більшість результатів виробництва спрямовується на реалізацію. Оскільки загальний обсяг трудовитрат на таких господарствах відносно невеликий, то наймана праця використовується лише у випадках крайньої потреби на найбільш тяжких та фізично виснажливих операціях.

Особливістю функціонування подібних виробництв полягає у їхній потенційній здатності швидко адаптувати до власних потреб експериментальних техніко-технологічних схем, оновлювати породно-сортовий склад, враховуючи новації сучасності. У випадку успішності впроваджень у тій чи іншій царині, селянські домогосподарства здатні залучати широкі верстви соціально активного населення, демонструючи модель ефективного функціонування в умовах загальної економічної кризи, її результативність та привабливість.

Господарства, що входять до третьої групи, об'єднують в собі найменш соціально активну частину населення, здебільшого похилого віку, які з різних причин консервують свій техніко-технологічний розвиток, використовуючи примітивні форми організації виробництва. Створена ними продукція, здебільшого рослинницька, використовується переважно для самозабезпечення. Реалізується лише незначна частина результатів виробництва, яка пов'язана і

місцевими природно-кліматичними умовами і користується стабільним попитом на регіональному ринку.

Сам процес продажу також носить примітивний характер і продукція реалізується дрібними партіями. Підприємницьку діяльність селянських домогосподарств третьої групи ми можемо розглядати лише як намагання частини населення задовольнити свої продовольчі потреби, а зростання такого прошарку у структурі виробництва відповідно вказуватиме на негативні соціальні процеси на рівні сільських територій.

Аналізуючи загальну структуру селянських домогосподарств на рівні регіону, можливо не тільки спрогнозувати характер і найближчі перспективи подальшого розвитку дрібнотоварного аграрного підприємництва, але й визначити потенційні можливості селянських домогосподарств щодо їхньої участі у розбудові вітчизняної аграрної сфери.

Так господарства першої групи більш активно реагуватимуть на зважену політику державних органів в сфері кооперативного будівництва та інші заходи інституційного характеру. Як відомо, постачальницько-збутові обслуговуючі кооперативи створюються з метою поліпшення умов ведення підприємницької діяльності для вже сформованих суб'єктів господарювання, що в даному випадку повністю відповідає сутності селянських домогосподарств.

Селяни, що формують другу групу, з більшою активністю сприйматимуть техніко-технологічні новації, а також зміни породно-сортового складу. Це дозволяє залучати їх до випробовування результатів досліджень регіональних науково-навчальних центрів з питань оптимізації виробничого процесу, зокрема удосконалення знарядь праці, системи захисту рослин, утримання худоби та птиці тощо. Велика кількість таких господарств відкриває перед вченими-аграріями надзвичайно широке поле діяльності, стимулюючи їх при цьому забезпечувати високу практичну цінність власних досліджень.

Що стосується селянських домогосподарств третьої групи, то їх діяльність, як вже було зазначено, є вимушеним результатом на соціально-економічні негаразди і вони, у переважній більшості, не спроможні приймати

активну участь у новаціях інституційного чи техніко-технологічного характеру. Як це не парадоксально, але позитивною ознакою для розвитку сільських територій є скорочення таких господарств у загальній структурі сільськогосподарської продукції, що має свідчити про зростання рівня добробуту населення і збільшення платоспроможного попиту.

Висновки. На сучасному етапі розвитку аграрного підприємництва особливе значення має здатність дрібнотоварного сектору до функціонування на принципах інноваційності та їх пристосованість до інституційних трансформацій в системі АПК. Враховуючи неоднорідність даної групи сільгоспвиробників, нами було запропоновано їхню класифікацію, виходячи з мотивації до господарської діяльності, а також специфіки використання ресурсного потенціалу. Використовуючи зазначені підходи, можливо більш ефективно здійснювати заходи щодо державної підтримки аграрного підприємництва.

Література

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [за ред. Зубця М. В., Саблука П. Т., Месель-Веселяка В. Я., Федорова М. М.]. – К. : ННЦІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Мельник Л. Ю. Сутність аграрних домогосподарств та їх основні економічні характеристики / Л. Ю. Мельник // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 3-10.
3. Месель-Веселяк В. Я. Реформування і трансформаційні зміни в аграрному секторі економіки України / В. Я. Месель-Веселяк // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері : Матеріали міжрегіон. зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників (30 березня 2011р., м. Луганськ) ; [за ред. П. Т. Саблука]. – Луганськ : Янтар, 2011. – С. 14-34.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

5. Чайнов А. В. Крестьянское хозяйство: Избранные труды / [редкол.сер.: Л. И. Абалкин (пред.) и др.]. – М. : Экономика, 1989. – 492 с. – (Экон.наследие).

6. Ярошевич О. Я. Проблеми та перспективи подальшого розвитку особистих селянських господарств / О. Я. Ярошевич // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 67-69.

***Аннотация.** В статье проанализированы особенности производства сельскохозяйственной продукции в крестьянских домашних хозяйствах. Предложена классификация крестьянских домашних хозяйств, исходя из их целей и специфики использования ресурсного потенциала.*

***Ключевые слова:** крестьянское домашнее хозяйство, ресурсный потенциал, информационное общество, институциональная среда*

***Annotation.** In the article the features of production of agricultural goods are analyzed in peasant households. Classification of peasant households is offered, coming from their aims and specific of the use of resource potential.*

***Keywords:** peasant household, resource potential, informative society, institutional environment*

УДК 331.341.1

*Карпенко А.В.,
к.е.н., доцент,*

Запорізький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті надано визначення національної інноваційної системи. Досліджено особливості формування національної інноваційної системи України та запропоновано напрями її подальшого розвитку.*

***Ключові слова:** інновації, національна інноваційна система, розвиток, інфраструктура.*

Постановка проблеми. Стале економічне зростання в сучасному суспільстві забезпечується технологічним прогресом, накопиченням та продуктивністю капіталу, капіталоозброєністю, демографічними змінами, інноваціями (дослідженнями і розробками), освітою та формуванням людського капіталу тощо [1, с. 23-46]. Одним із основних джерел довгострокового економічного зростання, що було сформульовано ще в 1930-х роках